

KNF

**KOMISJA
NADZORU
FINANSOWEGO**

**SYTUACJA SEKTORA BANKOWEGO
W OKRESIE I-VI 2018**

**URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Warszawa, 2018**

SPIS TREŚCI

Baza kapitałowa	3
Sytuacja w zakresie bieżącej płynności	4
Wyniki finansowe	5
Skala działania i struktura sektora bankowego	7
Kredyty dla sektora niefinansowego	9
Jakość portfela kredytowego	11
Pozostałe aktywa	13
Źródła finansowania	13
Wycena rynkowa banków notowanych na GPW	15
SPIS TABEL	16

Sytuacja sektora bankowego w okresie I-VI 2018 r.

W I półroczu 2018 r. sytuacja sektora bankowego^{1,2} pozostawała stabilna, czemu sprzyjało utrzymujące się wysokie tempo wzrostu gospodarki (według wstępnych szacunków GUS roczne tempo wzrostu PKB w I półroczu br. wyniosło 5,2%), dalsza poprawa sytuacji na rynku pracy (stopa bezrobocia rejestrowanego obniżyła się do 5,9%, a BAEL do 3,4%; wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w ujęciu rok/rok wzrosło nominalnie o 7,3%, a realnie o 5,7%), jak też poprawa nastrojów przedsiębiorstw i konsumentów.

Bieżąca prognoza NBP (z lipca br.) wskazuje na utrzymanie się relatywnie wysokiego tempa wzrostu do końca br., a w kolejnych latach jego pewnego obniżenia (według projekcji NBP tempo wzrostu PKB w latach 2018-2020 wyniesie odpowiednio: 4,6%, 3,8% i 3,5%).

Baza kapitałowa

Tabela 1. Fundusze własne, kwota ekspozycji na ryzyko, współczynniki kapitałowe

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2018	
	06/17	12/17	03/18	06/18	mld zł	%
Fundusze własne, w tym	182,9	197,6	200,3	205,3	7,6	3,9%
Kapitał Tier I	168,4	179,5	180,8	184,6	5,1	2,9%
Kapitał Tier II	14,5	18,2	19,5	20,7	2,5	13,7%
Łączna kwota ekspozycja na ryzyko	988,5	1 042,5	1 060,7	1 084,2	41,7	4,0%
Współczynnik kapitału Tier I (T1)	884,0	943,8	959,2	982,6	38,8	4,1%
Sektor	17,0	17,2	17,0	17,0		
Banki komercyjne	17,1	17,3	17,1	17,0		
Banki spółdzielcze	16,5	16,2	16,1	16,9		
Łączny współczynnik kapitałowy (TCR)						
Sektor	18,5	19,0	18,9	18,9		
Banki komercyjne	18,6	19,1	19,0	19,0		
Banki spółdzielcze	17,5	17,1	17,1	17,8		
Banki niespełniające wymagań regulacyjnych³						
Liczba banków	2	3	2	4		
Udział w aktywach	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%		

Baza kapitałowa pozostawała stabilna. W I połowie br. odnotowano wzrost funduszy własnych (z 197,6 mld zł na koniec ub.r. do 205,3 mld zł na koniec czerwca br., tj. o 3,9%), ale na skutek wyższego przyrostu łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko (o 4,0%), współczynniki kapitałowe

¹ Uwaga: Dane UKNF pochodzą z bazy danych z dnia 23 sierpnia 2018 r. i nie uwzględniają późniejszych korekt.

² Uwaga: Począwszy od stycznia 2018 r. podmioty sporządzające sprawozdania finansowe zgodnie ze standardami MSR/MSSF (50 banków komercyjnych i oddziałów instytucji kredytowych, skupiających ponad 90% aktywów sektora bankowego) zobowiązane są do stosowania standardu MSSF 9 „Instrumenty finansowe”, który zastąpił dotychczasowy standard MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. Konsekwencją wprowadzenia MSSF 9 była zmiana zasad prezentacji bilansu, klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych, rozpoznawania i kalkulacji utraty ich wartości oraz zmiany w rachunkowości zabezpieczeń. Szerzej zob.: „Dane miesięczne sektora bankowego”, UKNF; „Instrukcja FINREP jednostkowy”, NBP; „Raport o stabilności systemu finansowego”, NBP czerwiec 2018; raporty okresowe banków notowanych na GPW. Mając to na uwadze UKNF dokonał zmian w sposobie prezentacji niektórych kategorii, w związku z czym nie wszystkie dane prezentowane w raporcie są w pełni porównywalne z jego poprzednimi edycjami.

³ W zakresie minimalnego poziomu funduszy własnych lub minimalnych współczynników kapitałowych.

uległy nieznacznemu obniżeniu (współczynnik kapitału Tier I z 17,2% do 17,0%, a łączny współczynnik kapitałowy z 19,0% do 18,9%).

Na poziomie poszczególnych banków sytuacja w zakresie spełnienia wymagań regulacyjnych wyglądała korzystnie. Na koniec czerwca br. tylko cztery banki spółdzielcze nie spełniały wymogów regulacyjnych w zakresie minimalnego poziomu kapitału założycielskiego lub minimalnych poziomów współczynników kapitałowych⁴. Ponadto, dwadzieścia sześć banków, w tym cztery komercyjne, nie spełniało wymogu połączonego bufora⁵, tj. ich wskaźniki kapitałowe były niższe niż suma wymogów regulacyjnych oraz wymogu połączonego bufora. Przyczyną tego zjawiska było podniesienie od stycznia 2018 r. bufora zabezpieczającego (do 1,875%) oraz nałożenie bufora ryzyka systemowego (w wysokości 3,0%) na ekspozycje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a banki te nie zdołały wcześniej zgromadzić odpowiedniego kapitału (ich łączny udział w aktywach sektora bankowego wynosił 8,8%).

Pomimo zadowalającej sytuacji bieżącej w skali całego sektora, rekomendowane jest utrzymanie mocnej bazy kapitałowej, a w przypadku niektórych banków konieczne jest jej wzmocnienie.

Sytuacja w zakresie bieżącej płynności

Tabela 2. LCR banków komercyjnych

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2018	
	06/17	12/17	03/18	06/18	mld zł	%
Zabezpieczenie przed utratą płynności	315,6	321,0	341,9	348,9	27,9	8,7%
Wpływy płynności netto	226,4	216,8	228,2	235,2	18,3	8,5%
Wskaźnik pokrycia wpływów netto (w %)	139,4%	148,1%	149,8%	148,4%		

Sytuacja w zakresie bieżącej płynności pozostawała dobra. Wszystkie banki komercyjne spełniały obowiązującą normę LCR na poziomie 100% (w przypadku banków spółdzielczych część z nich nie spełniała wymaganej normy na poziomie jednostkowym, ale były one członkami IPS i miały zgodę KNF na stosowanie grupowej normy LCR, która była przestrzegana).

Nadal utrzymywała się nadwyżka depozytów sektora niefinansowego nad kredytami udzielonymi temu sektorowi (na koniec czerwca br. relacja kredytów do depozytów tego sektora wynosiła 93,7% wobec 92,2% na koniec ub.r.).

Pomimo zadowalającej sytuacji w zakresie bieżącej płynności, stale zalecane są działania zmierzające do wzrostu stabilności źródeł finansowania.

⁴ Zgodnie z art. 92 CRR banki zobowiązane są utrzymywać współczynnik kapitału podstawowego Tier I, współczynnik kapitału Tier I oraz łączny współczynnik kapitałowy na poziomie nie niższym niż odpowiednio 4,5%; 6,0% i 8,0% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko. Wymogi te są powiększone o domiar kapitałowy (tzw. add-on) nałożony w ramach indywidualnych decyzji na banki posiadające istotne ekspozycje na rynku walutowych kredytów dla gospodarstw domowych zabezpieczonych hipotecznie (w zależności od banku wynosi on od 0,5% do 5,8%).

⁵ Banki dodatkowo zobowiązane są do utrzymywania buforów kapitałowych, które tworzą tzw. wymóg połączonego bufora, będący sumą bufora zabezpieczającego (w wysokości 1,875%), bufora antycyklicznego (0,0%), bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym (w zależności od banku wynosi od 0,0% do 0,75%) oraz bufora ryzyka systemowego (w wysokości 3,0% dla ekspozycji na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej).

Wyniki finansowe

Tabela 3. Wybrane elementy rachunku wyników sektora bankowego

	Wartość (mln zł)		Zmiana		Wynik w czterech ostatnich kwartałach			
	06/17	06/18	mln zł	%	III/17	IV/17	I/18	II/18
Całkowite przychody operacyjne	31 412	33 514	2 101	6,7%	16 008	16 573	16 095	17 419
- wynik z tytułu odsetek	20 626	22 462	1 836	8,9%	10 869	11 126	11 104	11 358
- wynik z tytułu opłat i prowizji	6 835	6 626	-209	-3,1%	3 486	3 443	3 301	3 325
- przychody z tytułu dywidend	1 079	1 411	332	30,7%	17	72	201	1 210
- wynik pozostałych pozycji	2 872	3 015	143	5,0%	1 636	1 932	1 489	1 525
Koszty działania i amortyzacja	18 169	19 142	973	5,4%	8 672	9 161	9 884	9 258
- koszty pracownicze	8 217	8 762	545	6,6%	4 170	4 252	4 284	4 478
- koszty ogólnego zarządu	8 500	8 923	423	5,0%	3 761	4 154	4 864	4 059
- amortyzacja	1 453	1 458	5	0,3%	741	755	737	721
Saldo rezerw i odpisów (ujemne)	4 169	4 196	27	0,6%	2 270	3 150	1 828	2 368
Wynik finansowy netto	6 699	7 826	1 127	16,8%	3 794	3 185	3 388	4 438
- banki komercyjne	6 070	7 297	1 227	20,2%	3 486	3 097	3 162	4 135
- banki spółdzielcze	442	374	-67	-15,2%	178	10	203	171
- oddziały instytucji kredytowych	187	155	-33	-17,5%	130	79	23	132

Zrealizowany w I półroczu br. wynik finansowy netto sektora bankowego wyniósł 7 826 mln zł i był znacznie wyższy (o 1 127 mln zł, tj. o 16,8%) od osiągniętego w analogicznym okresie ub.r. oraz od planowanego (na podstawie planów finansowych banków komercyjnych można było oczekiwać wzrostu wyników sektora o około 9%).

Poprawę wyników odnotowano w bankach komercyjnych (o 20,2%), podczas gdy w bankach spółdzielczych uległy one obniżeniu (-15,2%), podobnie jak i w oddziałach instytucji kredytowych (-17,5%).

W skali całego sektora poprawę wyników odnotowano w dwustu siedemdziesięciu sześciu podmiotach (skupiających 86,5% aktywów sektora), a w pozostałych ich pogorszenie. Jednocześnie cztery banki komercyjne, pięć banków spółdzielczych oraz dziesięć oddziałów instytucji kredytowych (skupiających łącznie 6,0% aktywów) wykazało stratę (w łącznej wysokości 247 mln zł).

Poprawa wyników nastąpiła głównie dzięki zwiększeniu wyniku odsetkowego, połączonego z umiarkowanym wzrostem kosztów działania. Wpływ pozostałych pozycji na zmiany wyniku finansowego był znacząco mniejszy.

Całkowite przychody operacyjne netto sektora bankowego uległy zwiększeniu w stosunku do analogicznego okresu ub.r. (o 2 101 mln zł; 6,7%), głównie dzięki zwiększeniu wyniku odsetkowego (o 1 836 mln zł; 8,9%). Poprawa wyniku odsetkowego, nastąpiła na skutek wzrostu przychodów odsetkowych (o 2 111 mln zł; 7,5%), których przyrost w ujęciu wartościowym był znacząco wyższy niż odnotowany w tym okresie wzrost kosztów odsetkowych (o 275 mln zł; 3,6%). Głównym czynnikiem wzrostu przychodów odsetkowych było ich zwiększenie z tytułu kredytów konsumpcyjnych (o 725 mln zł; 10,0%), mieszkaniowych (o 391 mln zł; 8,7%) oraz od sektora przedsiębiorstw (o 350 mln zł; 5,8%), czemu sprzyjał m.in. wzrost wolumenów biznesowych. Z drugiej strony banki utrzymywały bardzo niskie lub zerowe stopy procentowe dla depozytów, co przyczyniło się do obniżenia kosztów odsetkowych z tego tytułu (pomimo wyższych wolumenów biznesowych, koszty odsetek od sektora niefinansowego uległy obniżeniu

o 28 mln zł; -0,6%). W kierunku wzrostu całkowitych przychodów operacyjnych oddziaływał również wzrost przychodów z tytułu dywidend (o 332 mln zł; 30,7%) oraz wyniku z tytułu pozostałej działalności bankowej (o 143 mln zł; 5,0%). Z kolei w kierunku ich obniżenia oddziaływał spadek wyniku z tytułu opłat i prowizji (-209 mln zł; -3,1%), który nastąpił na skutek obniżenia przychodów z tytułu opłat i prowizji (w tym od udzielonych kredytów), a jednocześnie wzrostu kosztów z tego tytułu.

W I półroczu br. odnotowano wzrost kosztów działania i amortyzacji (o 973 mln zł; 5,4%), który wynikał głównie ze wzrostu kosztów pracowniczych (o 545 mln zł; 6,6%) oraz kosztów ogólnego zarządu (o 423 mln zł; 5,0%), podczas gdy koszty amortyzacji pozostały na poziomie zbliżonym do ub.r. Z punktu widzenia poszczególnych rodzajów kosztów, największy wpływ na wzrost kosztów miał wzrost kosztów wynagrodzeń i narzutów na wynagrodzenia (o 353 mln zł; 4,6%), a w mniejszym stopniu wzrost kosztów z tytułu marketingu (o 140 mln zł; 31,0%), wydatków na informatykę (o 96 mln zł; 10,2%) oraz z tytułu podatku od niektórych instytucji finansowych (o 68 mln zł; 3,8% - w I półroczu br. 22 podmioty zapłaciły z tego tytułu podatek w łącznej wysokości 1 863 mln zł, podczas gdy w analogicznym okresie ub.r. 1 794 mln zł).

W I półroczu br. odnotowano też marginalny wzrost ujemnego salda odpisów i rezerw (o 27 mln zł; 0,6%), dzięki znacznemu obniżeniu ujemnego salda odpisów z tytułu kredytów mieszkaniowych (-175 mln zł; -35,7%) oraz odpisów z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych i rezerw. Jednak z drugiej strony odnotowano znaczny wzrost ujemnego salda odpisów z tytułu kredytów konsumpcyjnych (o 300 mln zł; 22,6%), pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych (o 222 mln zł; 23,5%) oraz kredytów dla przedsiębiorstw (o 137 mln zł; 14,9%).

Tabela 4. Wybrane elementy rachunku wyników sektora bankowego

	Sektor		Banki komercyjne		Banki spółdzielcze	
	06/17	06/18	06/17	06/18	06/17	06/18
Koszty/dochody (C/I)	57,84%	57,12%	56,32%	55,23%	66,03%	66,63%
Wynik odsetkowy/średnie aktywa (NIM)	2,62%	2,63%	2,62%	2,65%	3,00%	2,95%
Wynik netto / średnie aktywa (ROA)	0,77%	0,86%	0,77%	0,89%	0,72%	0,57%
Wynik netto / średnie fundusze (ROE)	6,97%	7,63%	6,93%	7,72%	7,44%	6,26%

Obserwowane zmiany przełożyły się na nieznaczną poprawę głównych wskaźników efektywności działania. W szczególności odnotowano obniżenie wskaźnika kosztów (z 57,84 w I półroczu ub.r. do 57,12 w I półroczu br.), marginalny wzrost marży odsetkowej (z 2,62 do 2,63) oraz wzrost ROA (z 0,77 do 0,86) i ROE (z 6,97 do 7,63). Należy jednak zaznaczyć, że pomiędzy bankami istniały istotne różnice w tym zakresie, a w przypadku banków spółdzielczych główne wskaźniki uległy pogorszeniu.

Pomimo generalnie korzystnej sytuacji, obserwowany w ostatnich okresach spadek dochodów w niektórych obszarach, jak też wzrost obciążeń oraz wzrost wymagań regulacyjnych, stanowi istotne wyzwanie dla niektórych banków i wymaga podjęcia przez nie działań, które zapewnią im odpowiedni poziom zyskowności.

Skala działania i struktura sektora bankowego

Tabela 5. Skala działania i struktura sektora bankowego

	06/17	12/17	03/18	06/18	Zmiana w 2018	
Suma bilansowa sektora bankowego (mld zł)	1 744,3	1 776,8	1 817,8	1 850,9	74,2	4,2%
- banki komercyjne	1 577,5	1 602,0	1 640,9	1 673,2	71,2	4,4%
- banki spółdzielcze	123,1	130,0	131,0	131,9	1,9	1,5%
- oddziały instytucji kredytowych	43,7	44,8	45,9	45,8	1,0	2,1%
Liczba banków i oddziałów instytucji kredytowych	618	616	616	614		
Zatrudnienie (tys. osób)	166 677	164 390	165 008	165 160	770	0,5%
Sieć sprzedaży (jednostki)	13 900	13 430	13 338	13 374	-56	-0,4%
Udział 10-ciu największych banków (%)						
- aktywa	70,6%	70,1%	70,7%	70,8%		
- kredyty sektora niefinansowego	69,9%	69,3%	69,4%	69,3%		
- depozyty sektora niefinansowego	74,6%	74,6%	74,5%	74,6%		
Udział inwestorów krajowych w aktywach sektora	54,6%	54,5%	55,0%	54,6%		

Odnotowany w I półroczu br. przyrost sumy bilansowej (o 74,2 mld zł, tj. o 4,2%; rok/rok o 106,7 mld zł, tj. o 6,1%; po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut względem złotego⁶ o 55,2 mld zł, tj. o 3,1%; rok/rok o 103,8 mld zł, tj. o 5,9%) był porównywalny do odnotowanego w analogicznym okresie ub.r.

Banki kontynuowały działania zmierzające do wzrostu efektywności działania w drodze optymalizacji zatrudnienia i sieci sprzedaży. Proces ten był wzmocniony przez dokonane w minionych okresach przejścia i fuzje oraz rozwój bankowości elektronicznej. Wprawdzie w I półroczu br. liczba zatrudnionych w sektorze bankowym uległa zwiększeniu (o 0,8 tys. osób), ale sieć sprzedaży uległa redukcji (o 56 placówek).

Poziom koncentracji pozostaje stabilny (udział 10-ciu największych banków w aktywach sektora, kredytach dla sektora niefinansowego oraz depozytach sektora niefinansowego na koniec czerwca br. wynosił odpowiednio 70,8%; 69,3% i 74,6%).

Struktura własnościowa sektora nie uległa zmianie. Inwestorzy krajowi nadal kontrolowali czternaście banków komercyjnych (osiem banków było kontrolowanych przez Skarb Państwa, a sześć przez kapitał prywatny) oraz wszystkie banki spółdzielcze, choć ich udział w aktywach sektora bankowego marginalnie wzrósł (na koniec czerwca br. wynosił 54,6%).

⁶ Do ustalenia tempa wzrostu wybranych pozycji bilansu skorygowanego o zmiany kursów walut przyjęto ich poziom z końca czerwca 2018 r., przy czym ze względu na ograniczenia systemu sprawozdawczego, prezentowane dane należy traktować jako przybliżone szacunki.

Tabela 6. Zmiana głównych kategorii bilansu

	06/17	12/17	03/18	06/18	Zmiana w 2018	
					mld zł	%
Suma bilansowa sektora bankowego (mld zł)	1 744,3	1 776,8	1 817,8	1 850,9	74,2	4,2%
Aktywa						
- kasa i operacje z bankami centralnymi	64,6	57,7	61,4	52,5	-5,2	-9,0%
- instrumenty dłużne	413,6	427,0	451,0	452,0	25,1	5,9%
- sektor finansowy	139,0	147,7	150,5	162,0	14,3	9,7%
- sektor niefinansowy	977,7	987,2	991,8	1 017,7	30,4	3,1%
- sektor budżetowy	81,5	85,7	85,4	87,1	1,5	1,7%
- pozostałe	67,9	71,4	77,6	79,6	8,1	11,4%
Zobowiązania	1 554,7	1 572,9	1 615,6	1 650,0	77,1	4,9%
- sektor finansowy	377,8	376,1	377,4	386,7	10,6	2,8%
- sektor niefinansowy	1 016,4	1 070,4	1 066,8	1 086,5	16,1	1,5%
- sektor budżetowy	110,7	69,0	114,9	113,7	44,7	64,9%
- pozostałe	49,7	57,4	56,5	63,1	5,6	9,8%
Kapitały	189,5	203,9	202,2	201,0	-2,9	-1,4%

Głównymi obszarami przyrostu po stronie aktywów był portfel kredytów dla sektora niefinansowego oraz portfel instrumentów dłużnych, a po stronie zobowiązań lokaty sektora rządowego oraz depozyty gospodarstw domowych.

Tabela 7. Struktura walutowa bilansu sektora bankowego

	06/17	12/17	03/18	06/18	Zmiana w 2018	
					mld zł	%
Suma bilansowa sektora bankowego (mld zł)	1 744,3	1 776,8	1 817,8	1 850,9	74,2	4,2%
Aktywa						
- złotowe	1 400,6	1 421,7	1 450,8	1 449,8	28,1	2,0%
- walutowe	343,7	355,0	367,0	401,1	46,1	13,0%
EUR	177,5	191,5	199,8	223,2	31,7	16,5%
CHF	129,5	114,5	112,4	114,4	-0,1	-0,1%
USD	23,9	32,4	36,4	43,7	11,2	34,7%
pozostałe waluty	12,8	16,6	18,4	19,9	3,2	19,4%
Zobowiązania						
- złotowe	1 245,7	1 241,3	1 280,3	1 295,8	54,4	4,4%
- walutowe	309,0	331,5	335,3	354,2	22,7	6,8%
EUR	187,6	215,5	218,1	227,3	11,8	5,5%
CHF	57,2	39,3	36,5	38,5	-0,9	-2,2%
USD	48,3	57,2	58,6	64,1	6,9	12,1%
pozostałe waluty	15,9	19,6	22,1	24,4	4,8	24,6%
Niedopasowanie walutowe						
- w mld zł	-34,7	-23,5	-31,7	-46,9		
- % sumy bilansowej	-2,0%	-1,3%	-1,7%	-2,5%		

W I półroczu br. odnotowano wzrost stanu aktywów walutowych oraz zobowiązań walutowych (odpowiednio o 46,1 mld zł i 22,7 mld zł), jak też wzrost ich udziału w sumie bilansowej (odpowiednio do 21,7% i 19,1%). W rezultacie odnotowano wzrost niedopasowania walutowego (do -46,9 mld zł) oraz jego udziału w sumie bilansowej (do -2,5%).

W strukturze aktywów walutowych dominowały aktywa wyrażone w EUR i CHF, a po stronie zobowiązań wyrażone w EUR oraz USD⁷.

⁷ Na koniec czerwca br. aktywa wyrażone w EUR wynosiły 51,2 mld EUR, w CHF 30,3 mld CHF, a w USD 11,7 mld USD, natomiast zobowiązania w EUR wynosiły 52,1 mld EUR, w CHF 10,2 mld CHF, a w USD 17,1 mld USD.

Kredyty dla sektora niefinansowego

Tabela 8. Należności od sektora niefinansowego^{8, 9}

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana w 2018	
	06/17	12/17	03/18	06/18	mld zł	%
Ogółem	1 015,9	1 026,7	1 041,1	1 063,2	36,5	3,6%
Kredyty dla gospodarstw domowych	667,5	671,9	677,0	693,0	21,1	3,1%
Kredyty mieszkaniowe	397,3	394,3	399,2	409,9	15,6	3,9%
- złotowe	246,7	259,1	265,9	273,0	14,0	5,4%
- walutowe	150,6	135,2	133,3	136,8	1,6	1,2%
Kredyty konsumpcyjne	155,6	163,2	164,9	168,1	4,9	3,0%
- karty kredytowe	14,0	14,3	14,0	13,6	-0,7	-4,9%
- samochodowe	4,6	4,9	5,3	5,5	0,6	12,3%
- ratalne ¹⁰	77,9	81,3	90,0	92,0	10,8	13,2%
- pozostałe ¹¹	59,2	62,7	55,5	56,9	-5,8	-9,2%
Pozostałe	114,5	114,4	112,9	115,1	0,7	0,6%
- operacyjne	46,1	46,2	47,8	49,1	2,9	6,3%
- inwestycyjne	32,7	32,5	29,5	29,6	-3,0	-9,1%
- nieruchomości	13,6	14,2	14,8	15,0	0,7	5,2%
- pozostałe należności	22,1	21,5	20,8	21,4	0,0	-0,2%
Kredyty dla przedsiębiorstw	341,8	347,9	357,3	363,3	15,4	4,4%
- operacyjne	130,4	129,7	136,4	139,7	10,0	7,7%
- inwestycyjne	120,5	125,5	122,3	122,5	-3,0	-2,4%
- nieruchomości	57,7	59,3	64,0	67,8	8,5	14,3%
- pozostałe należności	33,2	33,3	34,5	33,3	0,0	0,0%
MSP	201,6	203,9	208,0	204,9	0,9	0,5%
Duże przedsiębiorstwa	140,2	143,9	149,3	158,4	14,5	10,1%
Instytucje niekomercyjne	6,6	6,9	6,8	6,9	0,0	0,1%

W I półroczu 2018 r. tempo wzrostu kredytów dla sektora niefinansowego było zbliżone do poprzednich okresów, przy czym odnotowany przyrost stanu kredytów (wartość bilansowa brutto kredytów ogółem zwiększyła się o 36,5 mld zł, tj. o 3,6%, rok/rok o 47,4 mld zł, tj. o 4,7%; po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 23,8 mld zł, tj. o 2,3%, rok/rok o 46,7 mld zł, tj. o 4,6%)¹² był niższy od odnotowanego w analogicznym okresie ub.r. (w ujęciu skorygowanym o zmiany kursów walut).

Zwiększeniu akcji kredytowej sprzyja utrzymujące się ożywienie gospodarcze, dalsza poprawa sytuacji na rynku pracy, wysoki poziom optymizmu konsumentów i przedsiębiorstw, niskie stopy procentowe, jak też modyfikacja strategii działania części banków w kierunku wzrostu udziału krótkoterminowych kredytów detalicznych. Dodatkowym czynnikiem, który może mieć korzystny wpływ na rozwój akcji kredytowej w tym obszarze jest uruchomiony w 2016 r. Program „Rodzina 500+”, który może powodować wzrost skłonności części gospodarstw domowych do zwiększenia swojego zadłużenia, jak też skłonność banków do rozszerzenia akcji kredytowej (z drugiej strony, poprawa sytuacji finansowej gospodarstw domowych, jak też

⁸ Uwaga: Jedną ze zmian wynikających z wprowadzenia standardu MSSF 9 było przeniesienie dłużnych papierów wartościowych korporacyjnych i komunalnych wykazywanych dotychczas w portfelu kredytowym do portfela instrumentów dłużnych. W związku z tym dokonano odpowiedniej korekty danych dotyczących portfela kredytowego za wcześniejsze okresy.

⁹ Bez należności wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (według stanu na koniec czerwca br. wartość tego portfela wynosiła 8,9 mld zł, a na koniec ub.r. 2,3 mld zł).

¹⁰ Kategoria ta obejmuje również kredyty gotówkowe spłacane w ratach.

¹¹ Kategoria ta obejmuje kredyty w rachunku bieżącym oraz kredyty spłacane jednorazowo.

¹² Faktyczny przyrost był wyższy, gdyż należałoby go powiększyć o wartość należności wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (jak wyżej wskazano na koniec czerwca br. wartość tego portfela wynosiła 8,9 mld zł).

Program „Rodzina 500+” mogą też prowadzić do wzrostu realizacji potrzeb konsumpcyjnych przez gospodarstwa domowe w oparciu o środki własne, zwłaszcza w przypadku zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych o niższej wartości).

Przyrost kredytów gospodarstw domowych okazał się nieco niższy niż przed rokiem (wartość bilansowa brutto kredytów ogółem zwiększyła się o 21,1 mld zł, tj. o 3,1%, rok/rok o 25,6 mld zł, tj. o 3,8%; po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 13,0 mld zł, tj. o 1,9%, rok/rok o 27,8 mld zł, tj. o 4,2%), głównie na skutek marginalnego przyrostu stanu pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych.

Tempo wzrostu kredytów mieszkaniowych pozostawało relatywnie stabilne, przy czym zrealizowany w I połowie br. przyrost stanu kredytów okazał się wyższy od obserwowanego w analogicznym okresie ub.r. (wartość bilansowa brutto kredytów zwiększyła się o 15,6 mld zł, tj. o 3,9%, rok/rok o 12,5 mld zł, tj. o 3,2%; po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 8,1 mld zł, tj. o 2,0%, rok/rok o 14,7 mld zł, tj. o 3,7%). Również dane AMRON-SARFiN i BIK wskazują na wzrost akcji kredytowej (według danych AMRON-SARFiN, w I półroczu br. banki udzieliły 108,8 tys. kredytów, na łączną kwotę 26,7 mld zł, a liczba czynnych umów kredytowych zwiększyła się o 51,7 tys. do 2 192,6 tys., podczas gdy w I półroczu ub.r. banki udzieliły 100,1 tys. kredytów o łącznej wartości 22,7 mld zł).

Pomimo obserwowanego w br. osłabienia PLN względem walut głównych w strukturze walutowej portfela odnotowano dalsze zmniejszenie udziału kredytów walutowych (z 34,3% na koniec ub.r. do 33,4% na koniec czerwca br.), jak też obniżenie stanu zadłużenia w walucie oryginalnej (zadłużenie z tytułu kredytów CHF zmniejszyło się z 30,0 mld CHF na koniec ub.r. do 28,7 mld CHF na koniec czerwca br.).

Utrzymuje się relatywnie wysokie tempo wzrostu kredytów konsumpcyjnych, przy czym odnotowany w I półroczu br. przyrost stanu portfela tych kredytów (o 4,9 mld zł, tj. o 3,0%, rok/rok o 12,5 mld zł, tj. o 8,0%; po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 4,5 mld zł, tj. o 2,8%, rok/rok o 12,5 mld zł, tj. o 8,1%) był nieco niższy od odnotowanego w analogicznym okresie ub.r. Również dane BIK wskazują na wzrost akcji kredytowej w ujęciu liczby i wartości kredytów (według danych BIK banki i SKOKi udzieliły w I półroczu br. 3,6 mln kredytów konsumpcyjnych o łącznej wartości 41,8 mld zł wobec 3,4 mln kredytów konsumpcyjnych o łącznej wartości 38,8 mld zł udzielonych w I półroczu ub.r., tj. odpowiednio o 5,6% i 7,9% więcej).

Stan pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych praktycznie się nie zmienił (wzrost o 0,7 mld zł, tj. o 0,6%; rok/rok o 0,6 mld zł, tj. o 0,5%), co wynikało z obniżenia stanu kredytów inwestycyjnych (o 3,0 mld zł, tj. o -9,1%).

Po obserwowanym w I kwartale br. przyspieszeniu tempa wzrostu kredytów dla przedsiębiorstw, w II kwartale br. przyrost akcji kredytowej uległ wyraźnemu obniżeniu. W konsekwencji odnotowany w I półroczu br. przyrost akcji kredytowej (o 15,4 mld zł, tj. o 4,4%, rok/rok o 21,5 mld zł, tj. o 6,3%; skorygowany o 10,9 mld zł, tj. o 3,1%, rok/rok o 18,8 mld zł, tj. o 5,5%) był niższy od odnotowanego w I półroczu ub.r. Przyrost akcji kredytowej obserwowany był głównie

w obszarze kredytów dla dużych przedsiębiorstw, podczas gdy w obszarze kredytów dla MSP, po wzroście odnotowanym w I kwartale, II kwartał przyniósł obniżenie stanu zadłużenia. Z punktu widzenia celu udzielenia kredytu wzrost akcji kredytowej obserwowano głównie w obszarze kredytów na działalność bieżącą (o 10,0 mld zł) oraz na finansowanie nieruchomości (o 8,5 mld zł), podczas gdy stan kredytów na działalność inwestycyjną uległ obniżeniu (o 3,0 mld zł).

W kontekście dynamiki akcji kredytowej dla przedsiębiorstw, należy mieć na uwadze stały rozwój alternatywnych form finansowania działalności oraz finansowania rozwoju części przedsiębiorstw kontrolowanych przez inwestorów zagranicznych w oparciu o środki z grupy macierzystej.

Jakość portfela kredytowego

Tabela 9. Jakość należności od sektora niefinansowego

	Wartość (mld zł)			Zmiana w 2018		Udział		
	12/17	03/18	06/18	mld zł	%	12/17	03/18	06/18
Ogółem	1 026,7	1 041,1	1 063,2	36,5	3,6%	100,0%	100,0%	100,0%
Bez utraty wartości - Faza 1	x	864,9	887,2	x	x	x	83,1%	83,4%
Bez utraty wartości - Faza 2	x	96,5	98,8	x	x	x	9,3%	9,3%
Ze stwierdzoną utratą wartości - Faza 3	69,9	79,8	77,2	7,3	10,4%	6,8%	7,7%	7,3%
Ze stwierdzoną utratą wartości								
Kredyty dla gospodarstw domowych	40,8	44,6	43,6	2,7	6,7%	6,1%	6,6%	6,3%
- kredyty mieszkaniowe	10,9	11,5	11,3	0,4	3,3%	2,8%	2,9%	2,8%
- kredyty konsumpcyjne	18,0	19,5	19,0	1,0	5,3%	11,0%	11,8%	11,3%
- pozostałe	11,9	13,6	13,3	1,4	12,1%	10,4%	12,0%	11,6%
Kredyty dla przedsiębiorstw	29,0	35,0	33,5	4,5	15,5%	8,3%	9,8%	9,2%
- MSP	20,5	24,4	23,8	3,3	16,2%	10,0%	11,8%	11,6%
- duże przedsiębiorstwa	8,5	10,6	9,7	1,2	13,9%	5,9%	7,1%	6,1%

Jakość portfela kredytowego ogółem pozostaje stabilna, ale wprowadzenie MSSF 9 skutkowało m.in. zmianą zasad prezentacji, klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych, w tym rozpoznawania i kalkulacji utraty ich wartości.

Zgodnie z nowymi zasadami banki stosujące MSR/MSSF klasyfikują należności do trzech grup:

- należności bez utraty wartości bez znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia (tzw. Faza 1) – są to należności, dla których na dzień sprawozdawczy ryzyko kredytowe związane z instrumentem finansowym nie wzrosło znacząco od momentu początkowego ujęcia,
- należności bez utraty wartości, wskazujące istotny wzrost ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia (tzw. Faza 2) – są to należności, dla których na dzień sprawozdawczy ryzyko kredytowe związane z instrumentem finansowym wzrosło znacząco od momentu początkowego ujęcia,
- należności ze stwierdzoną utratą wartości (tzw. Faza 3) – są to aktywa finansowe dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe, w przypadku wystąpienia jednego lub więcej zdarzeń, o których mowa w Załączniku A MSSF 9.

Jednocześnie zmiana zasad klasyfikacji spowodowała:

- wzrost stanu kredytów ze stwierdzoną utratą wartości,
- wzrost stanu odpisów na należności.

Na koniec czerwca br. dominowały kredyty znajdujące się w Fazie 1 (stanowiły one 83,4% portfela kredytów dla sektora niefinansowego), a w dalszej kolejności w Fazie 2 (9,3%) oraz w Fazie 3 (7,3%).

Na skutek wprowadzonych zmian, w I kwartale br. - ściśle w bilansie otwarcia - odnotowano istotny wzrost stanu kredytów ze stwierdzoną utratą wartości, jak też ich udziału w portfelu kredytowym. W II kwartale br. stan należności ze stwierdzoną utratą wartości uległ obniżeniu we wszystkich głównych obszarach, ale nadal był on znacząco wyższy niż na koniec ub.r. (o 7,3 mld zł, tj. o 10,4%), podobnie jak i ich udział w portfelu (na koniec czerwca br. wynosił 7,3% wobec 6,8% na koniec ub.r.).

W ujęciu poszczególnych produktów odnotowano wzrost stanu i udziału kredytów ze stwierdzoną utratą wartości prawie we wszystkich kategoriach, przy czym:

- w największym stopniu dotyczyło to kredytów dla przedsiębiorstw (wzrost stanu o 4,5 mld zł, wzrost udziału z 8,3% do 9,2%), w tym kredytów dla MSP (wzrost stanu o 3,3 mld zł, wzrost udziału z 10,0% do 11,6%) oraz kredytów dla dużych przedsiębiorstw (wzrost stanu o 1,2 mld zł, wzrost udziału z 5,9% do 6,1%)
- w mniejszym stopniu dotyczyło to kredytów dla gospodarstw domowych (wzrost stanu o 2,7 mld zł, wzrost udziału z 6,1% do 6,3%), w tym kredytów mieszkaniowych (wzrost stanu o 0,4 mld zł, udziału pozostał na poziomie 2,8%), kredytów konsumpcyjnych (wzrost stanu o 1,0 mld zł, wzrost udziału z 11,0% do 11,3%), pozostałych kredytów (wzrost stanu o 1,4 mld zł, wzrost udziału z 10,4% do 11,6%);

Jak z tego wynika największym zmianom uległ portfel kredytów dla MSP oraz pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych, a w najmniejszym kredytów mieszkaniowych.

W kontekście wysokiej bieżącej jakości kredytów mieszkaniowych na tle innych portfeli, UKNF stale podkreśla, że należy mieć na uwadze, że portfel ten generuje szereg rodzajów potencjalnego ryzyka, które może zmaterializować się w przyszłości (w szczególności trzeba mieć na uwadze dominującą rolę tych kredytów w bilansie sektora bankowego, wysoki udział kredytów walutowych, wysokie LTV części portfela kredytowego, kwestie społeczne i prawne związane z realizacją zabezpieczeń).

Jakość kredytów dla sektora finansowego i budżetowego pozostawała wysoka (udział kredytów ze stwierdzoną utratą wartości w tych portfelach był marginalny).

Pozostałe aktywa

Tabela 10. Wybrane inne aktywa

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2018	
	06/17	12/17	03/18	06/18	mld zł	%
Kasa, środki w bankach centralnych	64,6	57,7	61,4	52,5	-5,2	-9,0%
- kasa	17,1	18,3	17,2	17,7	-0,7	-3,7%
- środki w bankach centralnych	47,5	39,4	44,2	34,9	-4,5	-11,5%
Należności od sektora finansowego	139,0	147,7	150,5	162,0	14,3	9,7%
- banki	73,3	80,7	83,7	90,7	10,0	12,4%
- pozostałe podmioty	65,7	66,9	66,8	71,3	4,3	6,5%
Należności od sektora budżetowego	81,5	85,7	85,4	87,1	1,5	1,7%
Instrumenty dłużne	413,6	427,0	451,0	452,0	25,1	5,9%
- banków centralnych	68,7	91,2	96,1	98,9	7,7	8,4%
- skarbowe	283,0	272,1	292,8	292,2	20,1	7,4%
- samorządowe	18,6	19,0	18,4	18,6	-0,4	-2,3%
- innych emitentów	43,2	44,6	43,8	42,3	-2,3	-5,1%

W I półroczu br. odnotowano znaczący wzrost portfela instrumentów dłużnych (o 25,1 mld zł, tj. o 5,9%, rok/rok o 38,5 mld zł, tj. o 9,3%). Wynikało to głównie ze zwiększenia stanu portfela papierów skarbowych oraz bonów pieniężnych NBP. Zwiększeniu uległ również stan należności od sektora finansowego, podczas gdy stan należności od sektora budżetowego nie uległ większym zmianom, a stan środków w bankach centralnych obniżył się.

Źródła finansowania

Tabela 11. Źródła finansowania

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2018	
	06/17	12/17	03/18	06/18	mld zł	%
Zobowiązania	1 554,7	1 572,9	1 615,6	1 650,0	77,1	4,9%
Zobowiązania wobec sektora finansowego	377,8	376,1	377,4	386,7	10,6	2,8%
Depozyty sektora niefinansowego:	1 016,4	1 070,4	1 066,8	1 086,5	16,1	1,5%
- gospodarstwa domowe	739,5	761,3	775,8	789,4	28,1	3,7%
- przedsiębiorstwa	253,4	285,0	266,0	271,1	-13,9	-4,9%
- instytucje niekomercyjne	23,4	24,1	25,0	26,0	1,9	8,0%
Depozyty sektora budżetowego	110,7	69,0	114,9	113,7	44,7	64,9%
Pozostałe zobowiązania	49,7	57,4	56,5	63,1	5,6	9,8%
Informacja dodatkowa:						
Zobowiązania z tytułu własnej emisji	69,3	85,3	85,6	94,0	8,7	10,2%
Kapitały	189,5	203,9	202,2	201,0	-2,9	-1,4%

Wdrożenie MSSF 9 w praktyce nie miało wpływu na klasyfikację i wycenę zobowiązań finansowych. W I półroczu br. odnotowano wzrost zobowiązań sektora bankowego (o 77,1 mld zł, tj. o 4,9%, rok/rok o 95,2 tj. o 6,1%; po uwzględnieniu zmian kursowych o 59,2 mld zł, tj. o 3,7%, rok/rok o 90,0 mld zł, tj. o 5,8%), który wynikał głównie z przyrostu stanu depozytów sektora budżetowego oraz depozytów gospodarstw domowych.

W I połowie br. odnotowano wzrost stanu depozytów sektora niefinansowego (o 16,1 mld zł, tj. o 1,5%; rok/rok o 70,1 mld zł, tj. o 6,9%; po uwzględnieniu zmian kursowych o 7,7 mld zł, tj. o 0,7%, rok/rok wzrost o 67,0 mld zł, tj. o 6,6%), w przeciwieństwie do ich zmniejszenia obserwowanego w analogicznym okresie ub.r. Wynikało to ze znacznie wyższego przyrostu

depozytów gospodarstw domowych (o 28,1 mld zł, tj. o 1,9%) oraz nieznacznie mniejszego okresowego odpływu depozytów sektora przedsiębiorstw (o -13,9 mld zł, tj. o -4,9%).

Pomimo nieznacznego przyspieszenia tempa wzrostu depozytów, rozwój bazy depozytowej pozostaje pod presją środowiska niskich stóp procentowych, co wpływa na zmniejszenie skłonności do oszczędzania w bankach. Dodatkową presję wywiera powrót zjawisk inflacyjnych, który powoduje że realne oprocentowanie depozytów stało się ujemne, co skłania część deponentów do poszukiwania alternatywnych form oszczędzania i inwestycji.

Jednocześnie w strukturze terminowej depozytów odnotowano dalszy wzrost udziału depozytów bieżących kosztem depozytów terminowych (w przypadku depozytów gospodarstw domowych udział ten wzrósł z 60,6% na koniec ub.r. do 62,3% na koniec czerwca br.).

Stan zobowiązań wobec sektora finansowego pozostał na poziomie zbliżonym do końca ub.r. a obserwowany w ujęciu nominalnym wzrost (o 10,6 mld zł, tj. o 2,8%) wynikał z osłabienia PLN względem walut głównych. Stabilizacja stanu tych środków w połączeniu ze wzrostem innych pozycji prowadzi do stopniowego zmniejszenia ich udziału w strukturze zobowiązań i w całej sumie bilansowej (na koniec czerwca br. stanowiły one 23,4% ogółu zobowiązań oraz 20,9% sumy bilansowej).

Podobnie jak w latach ubiegłych, na początku roku odnotowano silny napływ lokat sektora budżetowego (w skali całego I półrocza wzrost o 44,7 mld zł, tj. o 64,9%), głównie rządowego. Należy jednak mieć na uwadze, że środki te w końcu roku ponownie zostaną w większości wycofane. Ponadto, środki te są bardzo silnie skoncentrowane, w rezultacie czego ich rola w finansowaniu działalności banków pozostaje ograniczona.

Stan pozostałych zobowiązań nie uległ większym zmianom.

W I kwartale br. odnotowano zmniejszenie stanu kapitałów (o -2,9 mld zł; tj. -1,4%), co wynikało z wdrożenia MSSF 9, skutkującego korektami wartości bilansowej aktywów odzwierciedlonymi w kapitałach własnych, jak też wypłaty części zysków za ub.r.

Wycena rynkowa banków notowanych na GPW

Tabela 12. Wybrane dane banków notowanych na GPW

	Wartość rynkowa (mln zł)					Wynik finansowy netto (mln zł)				Aktywa (mln zł)
	06/17	12/17	06/18	Zmiana w 2018		06/17	06/18	Zmiana		06/18
PKOBP	43 075	55 388	46 238	-9 150	-16,5%	1 382	1 690	308	22,3%	298 667
BZWBK	33 968	39 361	33 138	-6 223	-15,8%	1 040	1 164	124	11,9%	168 517
PEKAO	32 756	33 990	29 659	-4 331	-12,7%	885	932	47	5,3%	183 504
INGBSK	23 724	26 749	23 288	-3 461	-12,9%	661	695	34	5,2%	130 759
MBANK	19 540	19 675	16 916	-2 759	-14,0%	488	698	210	43,0%	140 018
MILLENNIUM	9 038	10 845	9 729	-1 116	-10,3%	314	348	34	10,8%	72 666
HANDLOWY	8 987	10 698	9 251	-1 448	-13,5%	201	328	128	63,6%	44 101
ALIOR	7 982	10 276	8 732	-1 545	-15,0%	472	360	-112	-23,7%	70 538
BGZBNPP	4 886	5 719	5 021	-698	-12,2%	121	189	68	56,2%	71 356
GETINOBLE	1 246	1 461	971	-489	-33,5%	-113	-164	-51	45,6%	55 650
IDEABANK	1 882	1 814	492	-1 322	-72,9%	97	-379	-477	-489,5%	23 873
BOS	666	520	491	-29	-5,6%	43	34	-9	-21,2%	19 555
RAZEM	187 749	216 496	183 925	-32 571	-15,0%	5 591	5 895	304	5,4%	1 279 203
Indeksy										
WIG	61 018	63 746	55 954	-7 792	-12,2%					
WIG20	2 300	2 461	2 135	-326	-13,2%					
mWIG40	4 907	4 847	4 220	-628	-12,9%					
sWIG80	16 069	14 596	12 689	-1 907	-13,1%					
WIG-banki	7 262	8 482	7 219	-1 263	-14,9%					

Źródło: GPW oraz raporty okresowe banków (dane skonsolidowane)

Na koniec czerwca br. na warszawskiej giełdzie (GPW) było notowanych 12 banków, skupiających 65,9% aktywów sektora (w ujęciu jednostkowym).

Słaba koniunktura panująca na GPW, przełożyła się na znaczne zmniejszenie ich łącznej wartości rynkowej (z 216,5 mld zł na koniec ub.r. do 183,9 mld zł na koniec czerwca br., tj. o -15,0%).

SPIS TABEL

Tabela 1. Fundusze własne, kwota ekspozycji na ryzyko, współczynniki kapitałowe.....	3
Tabela 2. LCR banków komercyjnych.....	4
Tabela 3. Wybrane elementy rachunku wyników sektora bankowego.....	5
Tabela 4. Wybrane elementy rachunku wyników sektora bankowego.....	6
Tabela 5. Skala działania i struktura sektora bankowego	7
Tabela 6. Zmiana głównych kategorii bilansu	8
Tabela 7. Struktura walutowa bilansu sektora bankowego	8
Tabela 8. Należności od sektora niefinansowego'	9
Tabela 9. Jakość należności od sektora niefinansowego	11
Tabela 10. Wybrane inne aktywa.....	13
Tabela 11. Źródła finansowania	13
Tabela 12. Wybrane dane banków notowanych na GPW	15

Opracowanie:

Andrzej Kotowicz

przy współpracy

Departamentu Bankowości Komercyjnej i Specjalistycznej

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Plac Powstańców Warszawy 1
00-950 Warszawa

tel. (+48 22) 262-50-00
fax (+48 22) 262-51-11 (95)
e-mail: knf@knf.gov.pl

www.knf.gov.pl